

Minister
Spraw Zagranicznych

SM 2114/4/12/61587

SECRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 18.04.12.
nr. 3291 podpis

Kuczyński
Kuczyński

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 18.04.12.

nr. 1848 podpis *Borusewicz*

Warszawa, dnia 17 kwietnia 2012 r.

Pan Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Odpowiadając z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów dla Ministra Spraw Zagranicznych na oświadczenie Pana Senatora Jana Marii Jackowskiego (pismo nr BPS-043-07-220/12 z dnia 19 marca br.) złożone podczas 7. posiedzenia Senatu RP w sprawie dyskryminacji polskiej mniejszości narodowej na Litwie, uprzejmie informuję:

Strona polska, w tym Ministerstwo Spraw Zagranicznych, podejmowała i podejmuje szereg działań na wszystkich szczeblach dwustronnych kontaktów politycznych, których celem jest zapobieżenie wszelkim formom dyskryminowania społeczności polskiej w Republice Litewskiej. Ministerstwo Spraw Zagranicznych z wielką uwagą obserwuje poczynania strony litewskiej odnoszące się do kwestii przestrzegania praw przysługujących mniejszości polskiej. Nasze zaniepokojenie i krytyczną ocenę sytuacji przedstawiamy zarówno podczas rozmów polskich przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych z odpowiednimi partnerami litewskimi, jak i poprzez przenoszenie tej tematyki w rozmowach prezydentów i premierów obu państw. Istotną rolę w prowadzonych działaniach odgrywa Ambasada RP w Wilnie, z którą w łączności pozostają działacze organizacji polskich. Na wszystkich szczeblach kontaktów dwustronnych stale zabiegamy także o zmianę nastawienia władz Republiki Litewskiej oraz jej środowisk opiniotwórczych do zagadnień związanych z istnieniem mniejszości narodowych, pojmowaniem ich roli oraz przestrzeganiem systemu wartości obowiązujących w Unii Europejskiej.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych nieustannie monitoruje stosowane przez stronę litewską zabiegi ograniczające wyborcze możliwości Polaków. Kwestie te były podnoszone przez nas i wymieniane w wielu katalogach problemów do rozwiązania. Także mniejszość polska na Litwie, wykorzystując możliwości prawne, podejmowała działania, które miały zapobiegać niekorzystnym zmianom. Nie przyniosły one wyraźnych efektów. Po wyborach parlamentarnych na Litwie w 2008 r. Waldemar Tomaszewski, wówczas Poseł na Sejm Republiki Litewskiej i Przewodniczący Akcji Wyborczej Polaków na Litwie, skierował petycję do Sekretarza Generalnego Rady Europy, Przewodniczącego OBWE oraz Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, w której powołując się na art. 16 Konwencji Ramowej Rady Europy o ochronie mniejszości narodowych wskazał na łamanie praw mniejszości polskiej, podając jako przykład zmianę granic przez Główną Komisję Wyborczą w okręgu nr 10 w Nowej Wilejce miesiąc przed wyborami. Również w przyszłości Ministerstwo Spraw

Zagranicznych wszystkimi dostępnymi sposobami zabiegać będzie o nieumniejszanie szans wyborczych Polaków na Litwie i ich reprezentacji w organach centralnych i lokalnych RL. Prawa wyborcze mniejszości polskiej są ograniczane przez litewskie władze, pomimo oficjalnie formułowanych wezwań do większej integracji grupy polskiej z państwem. Ograniczanie prawa do udziału w życiu politycznym znacznie zmniejsza szanse na rzeczywistą integrację.

W oparciu o własne, sprawdzone doświadczenia, wskazywać będziemy korzyści wynikające dla mniejszości narodowych, ale także dla państwa mającego gwarantować ich prawa, dla zniesienia obecnego proggu wyborczego dla mniejszości narodowych, co miało miejsce w trudnych początkach odrodzonej państwowości litewskiej. Sztuczne ograniczanie praw mniejszości w tych niezwykle dla niej ważnych kwestiach, jest sprzeczne z postanowieniami Konwencji Ramowej Rady Europy o Ochronie Mniejszości Narodowych i może - dodajmy - stanowić podstawę skarg m.in. do instytucji OBWE, np. Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR). Ograniczeniu możliwości podejmowania przez władze litewskie działań niezgodnych z Konwencją Ramową i Polsko-Litewskim Traktatem z 1994 r., służy także udział polskich posłów i senatorów w obserwowaniu kolejnych wyborów parlamentarnych i samorządowych, organizowany za zgodą polskiego parlamentu i litewskiej Głównej Komisji Wyborczej, każdorazowo przy wsparciu Ambasady RP w Wilnie.

Wieloletnie starania o zalegalizowanie dwujęzycznych nazw ulic definitywnie zakończyło orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego RL z dnia 30 stycznia 2009 r., nakazujące usunięcie takich tablic w Rejonie Wileńskim. W dniu 14 września 2009 r. Naczelny Sad Administracyjny RL wydał podobne orzeczenie w odniesieniu do Rejonu Solecznickiego. Sąd oparł się tylko na Ustawie o języku państwowym, ignorując postanowienia Konwencji Ramowej RE o Ochronie Praw Mniejszości i litewskiej Ustawy o mniejszościach. To najbardziej widoczny dowód pozbawiania mniejszości prawa do traktowania swego języka ojczystego jako lokalnego, na terenach zwarcie przez nią zamieszkałych. Litwa, która nie podpisała Europejskiej Karty Języków Regionalnych i Mniejszościowych, nie stosuje w tej kwestii także postanowień Polsko-Litewskiego Traktatu z 1994 r., ani Konwencji Ramowej RE o Ochronie Praw Mniejszości. W chwili obecnej na Litwie brak jest aktu prawnego w całości poświęconego tym kwestiom. Ustawa o mniejszościach z 1989 r. przestała obowiązywać z dniem 1 stycznia 2010 r., gdyż w grudniu 2009 r. nie została przedłużona na kolejne lata. Zawierała ona wiele korzystnych dla mniejszości zapisów.

W Traktacie polsko-litewskim z 1994 r. zawarty został zapis gwarantujący osobom należącym do polskiej mniejszości możliwość zapisywania imion i nazwisk w brzmieniu języka mniejszości (art.14 tiret 7). Znajduje się także postanowienie, iż szczegółowe regulacje dotyczące pisowni imion i nazwisk zostaną określone w odrębnej umowie. Mimo kilku lat negocjacji ze stroną litewską, do chwili obecnej umowa taka nie została zawarta. Strona litewska, wbrew zapowiedziom, nie uregulowała problemu w ramach ustawodawstwa wewnętrznego. W listopadzie 2009 r. Sąd Konstytucyjny Republiki Litewskiej orzekł, że jedyną właściwą formą zapisu nielitewskiego nazwiska jest zapis w języku państwowym, czyli litewskim. Ostatnią odśłoną sporu było odrzucenie przez sejm litewski w dniu 8 kwietnia 2010 r. projektu ustawy o pisowni, korzystnego dla mniejszości polskiej, a przyjęcie do dalszych prac projektu, który wykluczył możliwość zapisywania nazwisk w brzmieniu oryginalnym.

Zwrot ziemi, czyli reprivatyzacja ziemi znacjonalizowanej w czasach sowieckich, ma w stosunku do polskich właścicieli z Wilna i Rejonu Wileńskiego ogromne opóźnienia, praktycznie wykluczające zaspokojenie wszystkich oczekiwań w dającym się przewidzieć czasie. Taka sytuacja jest efektem świadomej, realizowanej przez wiele lat polityki władz litewskich, wykorzystującej nieznanie nigdzie indziej instytucje prawne, jak *przenoszenie prawa do ziemi* z innych regionów Litwy do Wilna lub w jego okolice - polityki mającej na celu wymianę ludności w stolicy państwa i jej najbliższych okolicach. Do tych motywów ideowych z czasem dołączyły względy komercyjne, czyli chęć zagarnięcia najdroższej ziemi w stolicy i wokół niej.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, podobnie jak przedstawiciele mniejszości polskiej na Litwie, podziela niepokój wynikający z zagrożeń dla polskiej oświaty w tym kraju, jaki niesie z sobą znowelizowana w marcu 2011 r. ustawa oświatowa. Rozumiejąc konieczność modernizujących zmian w systemie oświaty, staramy się przekonać stronę litewską o konieczności zapewnienia oświacie mniejszości narodowych szczególnych praw. Przypominamy także, że taki obowiązek nakłada na Litwę Konwencja Ramowa RE o ochronie mniejszości narodowych i Polsko-Litewski Traktat z 1994 r.

Długa jest lista kontaktów dwustronnych, podczas których poruszane były kwestie przestrzegania praw mniejszości polskiej na Litwie. Na ten temat wielokrotnie rozmawiali Prezydenci obu państw, Szefowie Rządów, Ministrowie Spraw Zagranicznych, parlamentarzyści. Nasze niezadowolenie z istniejącego stanu oraz uwagi przekazywane były w notach dyplomatycznych wręczanych w polskim MSZ urzędującym Ambasadorom Litwy w Warszawie. O problemach polskiej mniejszości na Litwie szczegółowo informowany był Wysoki Komisarz ds. mniejszości narodowych OBWE Knut Vollebaek. Podczas spotkania Premierów: Donalda Tuska i Andriusa Kubiliusa w dniu 4 września 2011 r. powołany został Polsko-Litewski Zespół Ekspertów Edukacyjnych i Przedstawicieli Mniejszości Narodowych, którzy spotkali się pięciokrotnie. Strona polska za główny cel negocjacji uznawała doprowadzenie do konkretnej inicjatywy władz litewskich, skutkującej zmianami w litewskiej ustawie oświatowej, jak również w aktach wykonawczych, po to, aby usunąć zagrożenia związane z dalszym funkcjonowaniem polskich szkół i obniżeniem szans edukacyjnych polskich uczniów. Strona litewska wykazała wolę przyjęcia jedynie częściowych rozwiązań.

Nasze stanowisko wobec problemów polskiej mniejszości na Litwie jest niezmiennie: nie rezygnując z dotychczasowych działań, poszukujemy nowych, skutecznych sposobów przekonania strony litewskiej o konieczności ich rozwiązania.

z up. Ministra Spraw Zagranicznych
PODSĘKRETAJZ STANU

Grażyna Bernatowicz